

■ Hälsan

Spara i medicin-
kostnader. s. 3

■ Studier&Jobb

Studiestödet kan ta slut
före studierna. s. 8

■ Hem&Familj

Lattepappor stöder
varandra. s. 15

■ Pension

Respekt för åldrandet. s. 11

FPA + stöd

s. 12-15

Kela Benefits

s. 16-17

Försäkringsläkarens
bästa verktyg är
utförliga intyg. s. 6

Pappersläkaren har ett varmt hjärta

Mitt i allt

Tidningen Mitt i allt – Elämässä är ett offentligt meddelande som delas till varje hem. Nummer 1/2009 delas ut 2–13.3.

Ärgång 37

År 2009 utkommer 4 nummer. Följande nummer utkommer i början av maj.

Utgivare

Folkpensionsanstalten (FPA)

Redaktionen

redaktion@fpa.fi eller
fornamn.efternamn@fpa.fi
TFN (växel) 020 634 11
Adress PB 450, 00101 HELSINGFORS

Redaktionen svarar endast för beställt material.

Utdelningen

Suomen Suoramainonta Oy.
Förfrågningar per telefon (09) 561 564 17
eller via internetblanketten
www.suora.net/kelajakelut

Chefredaktör

Seija Kauppinen

Redaktionssekreterare

Tua Kyrklund

Sekreterare

Christel Stenström

Ombrytning

www.both.fi

Omslagsbild

Juha Törmälä

Taltidningen

Mitt i allt kan beställas som taltidning hos Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Nylandsgatan 25 A 6, 00120 HELSINGFORS, tfn (09) 6962 3010

Upplaga

ca 2,7 miljoner

Tryckeri

Sanomapaino Oy, Vanda

ISSN 0787-8370

www.fpa.fi/mittialt

Kela|Fpa[®]

Ledaren ■ Mars 2009

Välkommen till ett nytt blad

VI VILL
NÅ NYA
LÄSARE

FPA har förnyat sina kundtidningar. Den finska Kelan sanomat och det svenska FPA-bladet har blivit en tvåspråkig tidning. Tidningens nya namn ska lyfta fram att FPA är med i våra liv och mitt i all vardag.

Alla som omfattas av den sociala tryggheten i Finland är FPA:s kunder. Denna tidning ger kunderna information om den sociala tryggheten. Tidningen är också en del av FPA:s kundbetjäning. Istället för att endast räkna upp de sociala trygghetsförmånerna vill tidningen genom människonära exempel berätta hur den sociala tryggheten förverkligas i Finland.

Emedan det även bor andra än finsk- och svenskspråkiga i landet har tidningen ett sammandrag av förmånerna på engelska.

Den svenskspråkiga delen är inte lika omfattande som den finska, men sakinhållet är i stort sett det samma. Eftersom den svenska och finska delen är två skilda helheter blir ingen heller tvungen att läsa tvåångfinska eller tvåångsvenska, även om båda språken finns i samma omslag.

Syftet med tidningsreformen är att nå nya läsare, särskilt ungdomar och barnfamiljer. Våra tidigare tidningar har upplevts som gammalmodiga. Eftersom FPA-bladet och Kelan sanomat i tiden endast rikta-

de sig till folkpensionstagare har pensionärstidningsstämpeln levt kvar, trots att tidningarna redan i flera års tid har riktats till en betydligt bredare läskrets.

Det är klart att vi inte har glömt bort våra mest trogna läsare, den äldre befolkningen. Tidningen har också innehåll för dem. Tidningen är uppdelad enligt olika situationer i livet så var och en lätt ska hitta det som känns intressant.

Utdelningen av FPA:s kundtidningar har utgjort ett problem. Svenskspråkiga har fått tidningen på finska och tvärtom. Det problemet ska nu vara ur världen, när alla får en och samma publikation.

Vi strävar till att ge läsarna läsvärdare, kortare och intressantare artiklar än tidigare. FPA-förmånerna har samlats till en egen helhet, som de som vill kan klippa ut och spara, även om själva tidningen går vidare till pappersinsamligen.

Vi fäster allt större vikt vid illustreringen. Det nya pappret ska återge bilder och färger bättre än tidigare. Den nya tidningen ska också vara lätt att handskas med och dela ut, för den ryms oivkt i postluckan.

För dem som funderar på kostnadsfrågor kan jag berätta, att den nya tidningen inte blir dyrare än de två föregångarna, snarare tvärtom.

Seija Kauppinen

FRÅGOR FÅR SVAR

■ FPA får ofta via Internet frågor av följande typ: Varför och hur ersätter FPA kolesterolmedicin? Lönar det sig att behandla högt kolesterol med läkemedel? Kunde inte människor som sköter sig själva samt lever och äter sunt få stöd från samhället?

Sjukförsäkringen ersätter också patienternas utgifter för kolesterolmedicin. Vi har över en halv miljon kolesterolmedicin användare och majoriteten får grundersättning som är 42 procent av läkemedelspriset. De som lider av kranskärlssjukdomar och svåra ärtliga störningar i fettomsättningen kan på vissa villkor få en högre ersättning (72 %). För den högre ersättningen behövs ett B-intyg, som skickas till FPA.

Priskonkurrensen har de senaste åren gjort kolesterolmedicinerna billigare, vilket gör att patienternas årliga självrisikostnad kan vara endast ett

par tjugolappar. Det finns också betydligt dyrare läkemedel, som kan vara tio gånger dyrare än de billigaste.

Referensprissystemet som tas i bruk i april kan påverka prisnivån på vissa dyra läkemedel.

Kolesterolmedicin äts inte i onödan. Förhöjda kolesterolvärden ökar risken för hjärtinfarkt och stroke. I första hand ska förhöjt kolesterol skötas med sundare livsvanor: bort med tobaken, mera motion och lättare kost. I allmänhet sparar det här också pengar, så i det avseendet behövs inte stöd från samhället.

Timo Klaukka
forskningsprofessor, FPA

Du kan ställa frågor och ge respons via FPA:s webbplats www.fpa.fi > Frågor och respons.

Leppävirtabon Raija Thitz har genom LeppäGerho-projektet lyckats minska sin läkemedelsarsenal från 21 till 16 läkemedel. Med hjälp av det nya referensprissystemet kan hon ytterligare minska sina läkemedelsutgifter om hon väljer billiga alternativ.

Referenspris kan sänka medicinräkningen

Referensprissystemet innebär stora förändringar i läkemedelsersättningarna. Konsumenterna beräknas spara 33 miljoner och staten 52 miljoner euro på reformen.

Läkemedelsersättningarna förändras från och med april. Då börjar Läkemedelsprismyndigheten gruppera sinsemellan utbytbara läkemedel i egna referensprisgrupper och läkemedelsersättningen räknas från det billigaste läkemedlet i varje grupp.

I varje referensprisgrupp finns läkemedelspreparat som utbytbara, dvs. de har lika bra effekt på behandlingen av en sjukdom, men de kan ha olika försäljningspris. I en referensprisgrupp har alla läkemedel ett enda referenspris enligt vilket apoteket drar av läkemedelsersättningen. Referenspriset fastställs efter

det förmånligaste läkemedlet i varje prisgrupp.

Läkemedelsprismyndigheten, som fungerar under social- och hälsovårdsministeriet, kommer att fastställa referensprisgrupperna och referenspriset för varje enskilt läkemedel fyra gånger i året. Det innebär att både referenspriset och ersättningens belopp kan variera under ett och samma år.

Patienten behöver inte byta ut det läkemedel som läkaren ordinerat till ett billigare, men får ersättning utgående från referenspriset. Då betalar patienten själv skillnaden mellan referenspriset och läkemedlets faktiska pris. Denna skillnad inberäknas inte i den årliga självrisken.

Om läkaren av medicinska eller terapeutiska skäl förbjuder att läkemedlet byts ut, betalar FPA ersätt-

ningen på det verkliga försäljningspriset, också om läkemedlet hör till en referensprisgrupp.

Om ett läkemedel inte hör till någon referensprisgrupp räknas ersättningen ut på läkemedlets faktiska pris, som tidigare.

Referensprissystemet kommer att omfatta cirka 2 500 läkemedelsförpackningar, dvs. drygt hälften av de ersättningsgilla förpackningarna. Referensprissystemet omfattar inte läkemedel som ges som injektioner och inte heller inhalatorer eller läkemedelsplåster.

Hilkka Arola

Översättning Gunilla Bergström

Mera på sidan 4

Kolumnen | Timo Klaukka
forskningsprofessor, FPA
timo.klaukka@fpa.fi

Det evigt unga aspirinet

Aspirinetts officiella namn är acetylsalicylsyra. Ämnet är ett av de äldsta läkemedel som fortfarande har en utbredd användning. Det framställdes ursprungligen ur videbark, och man såg att det lindrade värk och sänkte feber. Syntetisk acetylsalicylsyra introducerades av Bayer för 110 år sedan.

Acetylsalicylsyra är ett utmärkt exempel på ett läkemedel som har använts länge men som under resans gång har börjat användas i annat syfte. Som smärtstillande och febernedsättande medel är det fortfarande effektivt, men nyare ämnen som ibuprofen, har i hög grad trängt undan acetylsalicylsyra. Också paracetamol används allt mera för samma ändamål, och också det är ett läkemedel med drygt hundra år på nacken.

Acetylsalicylsyra gör att blodet koagulerar långsammare. Efter att man tagit en tablett kan det hända att en blödning pågår längre än vanligt. Det kan vara en nackdel, om det finns ställen som blöder i exempelvis magens eller tarmens slemhinna. Men för det mesta drar man nytta av den här egenskapen. En låg dos varje dag minskar risken för hjärtinfarkt och slaganfall. Det lönar sig för personer att redan i medelåldern ta till denna försiktighetsåtgärd om risken för blodpropp i hjärtat eller blodkärlen är större än normalt, eller om man redan har råkat ut för en infarkt. Risken ökar av bl.a. tobak, hög kolesterol, ärftlig belastning och förhöjt blodtryck. Infarktstrisken höjs också av brist på motion.

I normala fall lönar det sig inte att på egen hand börja medicinera med acetylsalicylsyra. Det är bäst att först rådgöra med en läkare. Om man går in för en långvarig användning av acetylsalicylsyra, går det i fortsättningen enkelt att skaffa läkemedlet på apoteket, eftersom det säljs receptfritt. Inte heller priset är hårresande: en förpackning på 100 tabletter får man för mindre än tio euro.

Styrkan är då 50 eller 100 milligram, medan man vanligen behöver 500 milligram om man ska använda det som smärtstillande medel. För att förebygga blodproppar går det också att ta en dos varannan dag.

Man kan också överväga att ta en tablett när man ska göra en lång flygresa, i synnerhet och man har dålig blodcirkulation. Då minskar acetylsalicylsyran risken för blodproppar, främst i benen.

Acetylsalicylsyra kan bli ett problem om man samtidigt också använder andra läkemedel som inverkar på hur blodet koagulerar. Samverkan mellan dem kan lätt leda till att koaguleringsvärdena trasslar till sig och att det blir risk för antingen blödningar eller blodproppar. Vanligast är att blodförtunnande läkemedel används av äldre, det vill säga personer som fyllt 85 år och som överlag använder mycket mediciner.

I små doser är acetylsalicylsyra relativt trygg. Medlet kan i alla fall skada magens slemhinna och leda till små blödningar i den. Detta kan ge sig till känna genom magsmärtor eller mörk avföring.

Översättning Gunilla Bergström

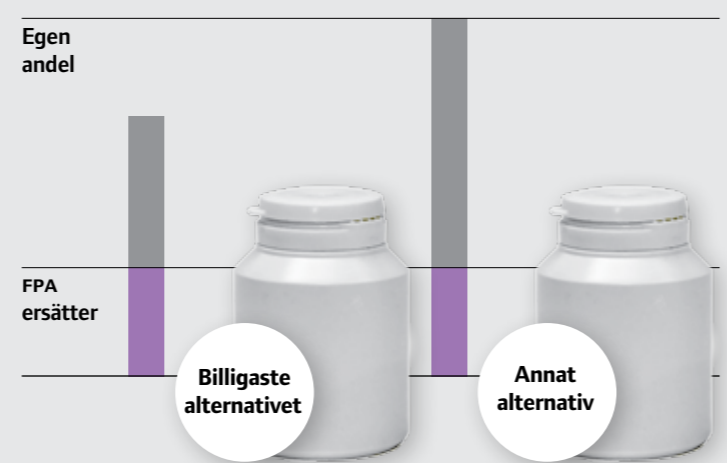
Översättning Gunilla Bergström

Översättning Gunilla Bergström

ERSÄTTNING FRÅN REFERENSPRIS

■ Om den billigaste medicinen i en referensprisgrupp kostar 10 euro blir referenspriset som FPA:s läkemedelsersättning $10 + 1,50 = 11,50$ euro. Grundersättningen är 42 % så FPA ersätter 4,83 euro av referenspriset.

■ Om patienten istället för den billigaste medicinen väljer en dyrare på exempelvis 45 euro, betalar patienten själv 40,17 euro och får ersatt 4,83 euro, som utgår från referenspriset.

Referenspris för läkemedel ger vinnare och förlorare

Många kan vinna på referensprissystemet, men det gäller då att anpassa sig till att namnen på ens mediciner och förpackningarnas utseende kan variera från det ena köpgången till den andra.

Läkemedelsprisnämnden Hila fastställer referensprisgrupperna och priserna fyra gånger i året, så den billigaste medicinen, som man köpt i början av april, kan vara en annan i augusti.

För att komma billigast undan och få den bästa ersättningen i förhållande till priset ska man vara förberedd att byta medicinmärke kanske upp till fyra gånger i året.

Svårare nå årssjälvriskan

Då det gäller läkemedel som hör till en referensprisgrupp avgör det billigaste läkemedlet ersättningen även för de dyrare alternativen. Tidigare har ersättningen betalats på basis av försäljningspriset.

De som är beredda att betala mera för den gamla bekanta medicinen ska också räkna med att det tar längre tid att uppnå årssjälvriskan, varefter man kan få tilläggsersättning för sina läkemedelskostnader.

Då det gäller läkemedel som hör till en referensprisgrupp är det endast referenspriset, dvs. priset på den

billigaste utbytbara medicinen, som beaktas i årssjälvriskan. Resten får man stå för själv.

År 2009 är årssjälvriskan 672,70 euro.

Läkaren kan förbjuda byte

Att byta ut sina gamla bekanta mediciner till nya främmande, med nya namn och annat utseende kan vara svårt bl.a. för personer med minnesstörningar. Läkare har möjligheten att förbjuda byte av läkemedel av medicinska eller terapeutiska skäl. Då ett sådant förbud är antecknat på receptet får patienten ersättningen som förut, dvs. från det faktiska försäljningspriset, även om läkemedlet skulle höra till en referensprisgrupp.

Referensprissystemet gäller endast läkemedel som har utbytbara alternativ med samma effekt. I en referensprisgrupp ingår alltid läkemedelspreparat med samma aktiva substans, styrka och läkemedelsform, men namnen samt förpackningarnas och medicinernas utseende varierar.

Referensprissystemet berör endast läkemedel som intas via munnen, dvs. inte exempelvis läkemedelsplåster, injektioner eller implantat, men inte heller läkemedel som inhaleras. Utanför referensprissystemet är också epilepsimediciner, mediciner för rytmstörningar och insulin.

Apoteken informerar sina kunder om referensprissystemet. Från och med april hjälper också FPA:s söktjänst på adressen www.fpa.fi/sokmedicin konsumenterna att hålla sig à jour med vilka läkemedel som hör till referensprisgrupper och läkemedelspriser.

Tua Kyrklund

REFERENSPRIS VANLIGT I EU

■ Läkemedelskostnaderna ökade i början av 2000-talet med omkring 10 % per år. Åren 2006–2007 var ökningen nere vid 2,2–3,8 % för att närma sig 10 % på nytt i fjol. Ökningen beror främst på att användningen av cancer- och reumamedicinering ökat snabbt.

■ Referensprissystemet, som främjar billigare alternativ, förväntas minska både konsumenternas och hela samhällets läkemedelskostnader med omkring 85 miljarder euro.

■ Referensprissystemet kommer att beröra cirka 2 500 olika ersättningsbara förpackningar och närmare en tredjedel av alla läkemedelsförpackningar som finns till salu.

■ Referensprissystemet tillämpas redan i 17 olika EU-länder. Sverige har ett motsvarande system.

FPA-byråer har nya öppettider

På många orter förändrades FPA-byråernas öppettider vid årsskiftet. FPA gick då in för enhetligare öppettider i hela landet.

Från och med i år är FPA-byråerna i allmänhet öppna klockan 9–16. I de största städerna kan byråerna dessutom ha öppet till klockan 17 en dag i veckan. På landsorterna har små FPA-byråer öppet dagligen åtminstone klockan 10–12 och 13–15. Det blir vanligare med lunchstängt klockan 12–13 på små byråer med liten personal.

FPA:s kunder kan också få betjäning utanför de vanliga öppettiderna genom att boka tid på förhand. Inkommande höst tar FPA i bruk ett riksomfattande tidsboknings-system.

Kontaktuppgifterna till FPA-byråerna och deras öppettider finns på FPA:s webbplats www.fpa.fi under rubriken Kontakta oss.

FPA-byråerna har i allmänhet öppet 9–16, men på mindre orter kan öppettiderna vara kortare.

VAULA AUNOLA

Besök nya www.fpa.fi

FPA:s webbplats www.fpa.fi har fått en ny struktur och nytt utseende.

Som tidigare är förmånsområdena uppdelade enligt livssituationer, men samtidigt har e-tjänsterna, olika hjälpmedel som t.ex. beräkningsprogram och olika sökfunktioner fått en mera framträdande roll. På webbplatsen finns också egna helheter avsedda för arbetsgivare och FPA:s samarbetspartners.

Nytt på den nya webbplatsen är bl.a. möjligheten att förnya och förminska texten på skärmen samt RSS-tjänsten. Under FPA-byråernas kontaktuppgifter finns nu också uppgifter om byråns tillgänglighet. Man kan också fördriva tiden i sällskap av FPA-spelet och lära sig mera om den sociala tryggheten.

KanTa

E-recepten först i KanTa

Det nationella hälsoarkivet KanTa introduceras till att börja med genom elektroniska recept. E-recepten tas i bruk stegvis från och med i år. Då ska det också bli möjligt för patienterna att se de egna e-recepten via webbplatsen kanta.fi.

Läkaren som skriver ut e-recept sparar det i den riksomfattande receptcentralen, varifrån alla apotek vid behov får tillgång till e-recepten. Läkaren signerar e-receptet med en elektronisk underskrift.

KanTa (kansallinen terveysarkisto) är namnet på det riksomfattande hälsoarkivet som ska vara i bruk i full omfattning i april 2011. Före det ska även patientjournaler och andra patientuppgifter sparas i KanTas e-arkiv för patientdata. Patienterna får också tillgång till sina egna patientdata via Internet.

Nya e-tjänster

De elektroniska tjänsterna på FPA:s webbplats utökas ytterligare i år. Nu är det möjligt att bl.a. justera det allmänna bostadsbidraget via e-tjänsten. Det har redan i några månader varit möjligt att ansöka om allmänt bostadsbidrag via nätet. Av de nya ansökningarna har 20 % kommit in elektroniskt.

I vår blir det möjligt att elektroniskt ansöka om det europeiska sjukvårdskortet, som kan vara bra att ha med på resor i Europa. Senare i år inför e-ansökan även för bl.a. arbetsmarknadsstöd, bostadsbidrag för pensionstagare och FPA-kortet.

Hilkka Arola

Sata-kommittén föreslår efterlängttade reformer

Sata-kommittén föreslår flera reformer som vore viktiga för FPA:s kunder.

Anne Neimala, chef för FPA:s avdelning för pensioner och utkomstskydd sitter med i kommittén. Hon hoppas att bostadsbidragsreformen hör till de första som genomförs. Att binda grundtrygghets- och familjeförmaner till index hör också till de reformer som snabbt borde genomföras – och förstås också garantipensionen för dem med de minsta pensionerna.

Sata-kommittén som dryftar sociala trygghetsreformer presenterade grundlinjerna för sina reformförslag i januari.

Bättre för meborgarna

Neimala är rädd att det saknas beredskap för förändringarna.

–Vi borde våga göra omfattande förändringar i stället för att förändra lite här och lite där. Den sociala tryggheten ska leva i tiden och svara på förändringar i samhället. Om de nya linjedragningarna blir medborgarnas ställning avsevärt bättre, anser Neimala.

–Det ekonomiska läget bromsar nu snabba reformer. Å andra sidan eftersträvar reformerna utveckling på lång sikt, men det går inte att förbättra grundtryggheten utan att det kostar.

Sata-kommitténs förslag omfattar flera åtgärder för bättre grundtrygghet: Å ena sidan omfattar förslagen högre grundtrygghetsförmaner, å andra sidan att förmaner binds till index så de hänger med i kostnadsutvecklingen och inflationen. I förslagen ingår också slopandet av arbets-

FPA:s avdelningschef Anne Neimala hoppas att Sata-kommitténs förslag får vind i seglen. Hon poängterar att goda resultat förutsätter samförstånd.

marknadsstödet behovsprövning, som nu innebär att sambons, makans eller helt ukensluta stödet för den arbetslösa.

Tidskrävande reform

–Stora reformer kräver tid. Reformerna kommer att genomföras under flera regeringsperioder, men förbinder sig alla regeringar till reformerna? funderar Anne Neimala.

Hon tror att största delen av reformerna blir verklighet inom tio år, men en del kan ta längre.

Sata-kommittén avslutar sitt arbete i slutet av år 2009 och avger då sina slutliga förslag.Reformens tidtabeller och finansieringar är ännu öppna.

Sämre tider minskar sjuk-skrivningarna

Sjukskrivningsdagarna med sjukdagpenning slutade öka i fjol efter att ha ökat i tio år i följd. Det visar FPA:s preliminära sjukdagpenningstatistik från i fjol. I år förväntas antalet sjukdagpenningar rentav minska jämfört med i fjol. Vändningen har samband med lågkonjunkturen. Motsvarande fenomen uppträdde senast 1990 då Finland senast hamnade i en ekonomisk kris. Under kärvarer tider överväger anställda sjukskrivning noga av rädsla att mista jobbet.

FPA börjar betala sjukdagpenning till företagare och löntagare efter en självrisktid på tio dagar.

Unga vuxna pensioneras för depression

Brister i det sociala skyddsnätet är den största orsaken till att sjukpensioneringarna har ökat bland unga vuxna.

År 2007 sjukpensionerades närmare 2 000 under 30-åringar på grund av mentala störningar. Särskilt andelen unga kvinnor har ökat. Det framgår av FPA:s forskningsprofessor Raimo Raitasalo och chefplanerare Kaarlo Maanienis artikel i branschtidsskriften Sosiaalivakuutus 6/08. Skribenterna efterlyser åtgärder för ökad trygghet i familjerna och bättre fungerande skol- och studiemiljöer samt mera flexibilitet i arbetslivet. Tidningen finns i PDF-format på www.kela.fi/sosaalivakuutus.

Sång lättar sorg

Regelbundna körövningar kan vara till hjälp för människor i sorg eller depression.

Flera undersökningar visar på samband mellan sång och positiva hormonala förändringar och känsla av välbefinnande. Enligt Jaakko Erkkilä, professor i musikerterapi vid Jyväskylä universitet har musik betydande effekter bl.a. på hjärnan.

Musik och sång förbättrar bl.a. kommunikationen mellan dementa äldre och vårdpersonalen och minskar beteendestörningar. Musik har också konstaterats påskynda tillfrisknandet efter hjärninfarkt eller stroke.

Papper som verktyg

Ett bra läkarutlåtande och andra papper som behövs till är försäkringsläkarens viktigaste verktyg. Det räcker för att avgöra arbetsförmågan för sjuk- eller invalidpension – utan att se patienten.

–Men innerst inne är försäkringsläkare inga "pappersläkare", intygar **Matti Rekiaro**.

Rekiaro är FPA:s sakkunnigläkare inom Västra Finlands försäkringskrets och specialist i inre medicin och medicine doktor.

– Utan lång klinisk arbetserfarenhet kan man inte arbeta som försäkringsläkare, intygar Rekiaro. Själv har han lång klinisk erfarenhet som specialist i inre medicin vid såväl centralsjukhuset i Seinäjoki som universitetssjukhusen i Tammerfors och Uleåborg.

– Vi kommer inte ifrån att en försäkringsläkare är tvungen att utgå från papper eftersom en genuin patientkontakt saknas. Läkaren måste till exempel fatta avgöranden om sjuk- och invalidpensioner utgående från de dokument som finns till hands.

Bra intyg – god vård

– Ett bra läkarintyg, som på ett heltäckande sätt sammanfattar patientens sjukdom och hur denne har behandlats, innebär samtidigt god patientvård. Ett sådant intyg innehåller alla de fakta som behövs för ett avgörande, framhåller Rekiaro.

– Men läkarna redogör inte alltid tillräckligt tydligt för patientens funktionsförmåga i de utlåtanden som ska gälla patientens arbetsförmåga, konstaterar Rekiaro. Han önskar att funktionsförmågans betydelse vid bedömningen av arbetsförmågan skulle poängteras redan i läkarutbildningen.

Inom försäkringsmedicinen innebär viss diagnos inte nödvändigtvis detsamma som arbetsförmåga.

– Om en patient har haft flera olika läkare kan det vara svårt att skriva ett uttömmande läkarutlåtande. Den läkare som skriver utlåtandet har inte nödvändigtvis tillgång till all information om patientens hälsotillstånd och de data som behövs. Rekiaro önskar att sjuk- och invalidpensionsansökningar från första början försägs med tillräcklig dokumentation genom bilagor. Då kan frågan behandlas utan dröjsmål.

Han avfärdar kritiken att försäkringsmedicinen skulle bilda en egen medicinsk skola.

– När det gäller praxis vid avgöranden följer försäkringsmedicinen samma linjer som skolmedicinen.

Juha Konttila

Matti Rekiaro önskar att behandlande läkare skulle skriva utförliga utlåtanden om sina patienters arbetsförmåga.

Försäkringsläkare tryggar rättvisa

Hur kan en läkare sluta sig till att en patient är arbetsför och sälunda varken behöver sjukdagpenning eller sjukpension utan att någonsin ha träffat patienten i fråga?

Det är ämne för en livlig debatt i medierna. I folkmun har försäkringsläkarna kallats pappersläkare och deras yrkesskicklighet har ifrågasatts. Det har till och med kastats fram kommentarer om att försäkringsläkare sysslar med distanshealing och genom sina utlåtanden får patienterna att tillfriskna mitt i allt.

FPAs överläkare Jorma Järvisalo, varför tror inte FPA den behandlande läkaren utan ber om en försäkringsläkares ståndpunkt?

– Att försäkringsläkare ger utlåtanden för bedömningar inom socialförsäkringen är rådande kutym överallt i världen och inom alla socialförsäkringsformer – även inom olycksfallsförsäkringen, pensionsförsäkringen och trafikförsäkringen. Också besvärinstanserna, såsom besvärnsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen, anlitar försäkringsläkarnas sakkunskap i beslutsprocessen. Det här är alltså ingenting som FPA har hittat på.

– En grundläggande orsak till att man anlitar försäkringsläkare är att patienterna ska behandlas rättvist och jämlikt. Om den behandlande läkaren kunde avgöra huruvida en patient är berättigad till sjukdagpenning eller till sjuk- eller invalidpension, skulle medborgarna få ojämlig behandling beroende på vilken läkares mottagning de råkar söka sig till och hur respektive läkare bedömer läget. Systemet med "pappersläkare" har skapats för att garantera likabehandling. Det garanterar att dagpennings- eller pensions-sökande som befinner sig i samma situation behandlas på lika grunder i hela landet oberoende av deras relation till den behandlande läkaren, konstaterar Järvisalo.

Varför undersöker inte försäkringsläkaren varje patient och fattar först därefter beslut om dagpenning eller pension?

– Det vore omöjligt att undersöka varje patient, försäkringsläkaren måste i stället göra sin bedömning på basis av läkarutlåtanden. FPA fattar årligen 650 000 beslut om enbart sjukdagpenning.

Ju bättre den behandlande läkaren har motiverat arbetsförmågan i sitt läkarutlåtande, desto

bättre träffar försäkringsläkarens bedömning rätt. Tyvärr är läkarutlåtandena i det avseendet ofta bristfälliga. Den behandlande läkaren konstaterar kanske att patienten har en sjukdom eller ett symptom, men låter bli att ta ställning till om patienten klarar av att arbeta, säger Järvisalo.

– Försäkringsläkaren tar inte ställning till patientens sjukdom, utan bedömer endast arbetsförmågan. De är två skilda saker. I sina beslut verkställer FPA gällande lagstiftning; därför måste en patient vara arbetsförmögen på det sätt som lagen avser innan sjukdagpenning eller sjuk- eller invalidpension kan beviljas.

Vilka är då dessa försäkringsläkare? I insändarspalterna antar man att de är avsatta och okunniga läkare eller redan pensionerade stackare som förlorat sin yrkeskunskap och som inte längre duger som behandlande läkare.

– Försäkringsläkarna är alldeles vanliga yrkesverksamma läkare som har specialiserat sig på detta svåra fält inom medicinen. En stor del av försäkringsläkarna är det vid sidan av sin egen tjänst, så de kan mycket väl höra till dem som behandlar oss på hälso-centraler, sjukhus eller privata läkarstationer. En del arbetar på försäkringsbolag som försäkringsläkare på heltid. FPA har 30 heltidsanställda och 246 deltidanställda sakkunnigläkare. Jag lutar på deras yrkeskunskap, säger överläkare Jorma Järvisalo.

Seija Kauppinen

NANA UITTO

LPA försäkrar forskare och konstnärer

Lantbruksföretagarnas Pensionsanstalt FPA har från och med i år börjat sköta socialförsäkringen för forskare och konstnärer som arbetar med stipendium i minst fyra månader. Pensionsförsäkringen innebär bl.a. bättre föräldra- och sjukdagpenningar. I och med lagändringen räknar FPA med att få cirka 4 000 nya kunder. Mera information på www.lpa.fi

Återbetala studiestöd inom mars

Överbetalda studiestöd för år 2008 ska betalas tillbaka före utgången av mars i år. Av dem som inte sköter betalningen frivilligt driver FPA senare in överbettalt studiestöd höjt med 15 procent.

För högskolestuderande innebär frivillig återbetalning av studiestöd dessutom att de får i frågavarande stödmånader på nytt till sitt förfogande i ett senare skede.

Det är enklast att sköta återbetalningen via e-tjänsten på adressen www.fpa.fi.

Bostadstillägg oberoende av sambo

Studerandes chanser att få bostadstillägg försämrats inte längre av äkta hufveters eller sambors inkomster. De som tidigare har fått avslag på bostadstilläggsansökan för att sambon, maken eller maken förtjänat för mycket, kan i år få sitt bostadstillägg. Det kräver ny ansökan. De som redan har studiestöd ansöker om bostadstillägg genom att meddela FPA om förändrade förhållanden antingen via e-tjänsten på www.fpa.fi/etjanst eller på blankett blankett OTmr.

De som inte för tillfället har studiestöd eller som senast fått studiestöd för över 6 månader sedan ska ansöka om bostadstillägg med en ny studiestödsansökan elektroniskt eller på pappersblankett OT1r eller OT2r.

FPA har automatiskt höjt bostadstillägget för 2 000 studerande som fått sänkt stöd p.g.a. partnens inkomster.

Man ska veta vad man vill från början för att studiestödet ska räcka till, anser Torbjörn Andersén som bytte historia till teologi vid Åbo akademi.

ROBERT SEGER

Knäcker extra för brödet

Torbjörns studiestöd tog slut före studierna

Torbjörn Anderséns studiestöd tog slut i maj 2008. Han har fortfarande en del av studierna kvar. De senaste fem månaderna har Torbjörn skrivit på sin progradu-avhandling.

– Jag lever nu på pengar som jag förtjänade som praktikant i somras och på pengar jag får som inhoppare på en restaurang samt från olika snuttjobb här och där.

Torbjörn studerar vid Åbo Akademi och bor i en av Studentkårens bostäder. Han har ett rum i en korridor och delar kök med några andra studenter.

– Jag har utrett mina möjligheter att få stöd hos studieexpeditionen, men inte fördjupat mig desto vidare. Jag tycker att studiestödssystemet som sådant fungerar rätt bra, förutsatt att man vet vad man vill när man börjar studera och om man har förut-sättningar för att avsluta sina studier inom utsatt tid. Jag har använt mina studiestöds månader rakt av, med uppehåll på somrarna.

Torbjörn Andersén bytte ämne efter tre års studier, från historia till teologi. Det förlängde studierna med två år och gjorde att studiestöds månaderna inte räcker till hela studietiden.

– Jag tycker att teologin som akademiskt ämne har en dimension som jag saknar inom historia. Jag tänker främst på frågor om livssyn och trosinriktning.

Han skriver sin avhandling i judaistik (studiet av judendomen) om 900-tals rabbin Saadia Gaon och dennes tankar om antropomorfism i Bibeln.

– Antropomorfism betyder uttryck som beskriver Gud i kroppsliga och mänskliga termer. Teologi är ett ämne som kräver en viss mognad och åtminstone för mig tog det en tid att bli klar över många frågor, vilket studiestödssystemet inte tar hänsyn och kanske inte heller kan ta hänsyn till.

Torbjörn Andersén är säker på att han kommer att kunna avsluta sina studier, däremot känner han en osäkerhet inför framtiden.

– Jag vet inte hur den ser ut. Jag tycker om mitt ämne och ämnet för min progradu-avhandling. Men jag vet inte vad jag ska göra efter att mina studier är slutförda. Jag skulle gärna forska men jag är inte helt säker på att jag klarar av det.

Marcus Prest

Studiestödet kan ta slut för tidigt

Stödet kan ta slut före examen. Antalet studiestöds månader då en studerande kan få studiepenning och bostadstillägg från FPA är beroende av högskolestudiernas omfattning.

Studerande som förbrukat alla stödmånader före examen kan få allmänt bostadstbidrag istället för studiestöd. Då kan det också löna sig att fråga efter utkomststöd hos hemkommunens socialbyrå.

– En del studerande undviker att gå miste om studiestödets bostadstillägg genom att låta bli att lyfta den sista stödmånadens studiepenning. Bostadstillägget förbrukar nämligen inte stödmånaderna, men då måste man ha minst en outnyttjad stödmånad, berättar **Jouni Parkkonen**, planerare i studiestödsgruppen vid FPA.

– Man kan också lyfta studielån utan att förbruka sina stödmånader, förutsatt att man

betalar tillbaka studiepenningen efter att man tagit ut lånet.

– Här måste man komma ihåg, att en månad med bostadstillägg ändå beaktas som stödmånad i samband med inkomstövervakningen och att bostadstillägget kräver framsteg i studierna. De enda sättet att höja sin årsinkomsgrens är att också betala tillbaka bostadstillägget, tipsar Parkkonen.

– I allmänhet lönar det sig att först använda slut alla stöds månader och sedan ansöka om allmänt bostadsbidrag som man kan få för hela året, preciserar Jouni Parkkonen.

Nya studier

En studerande som efter examen inleder nya studier får också nya stödmånader till sitt förfogande så att stödmånadernas totala maximala är 70. De för tidigare examen förbru-

kade stödmånaderna dras av från dessa 70 månader.

Om tidigare studier har avbrutits, studeranden har bytt studieort eller inlett nya högskolestudier dras de tidigare använda stödmånaderna av från stödtiden för de nya examensstudierna.

Heidi Liesivesi

■ Begreppet stödmånad har två olika betydelser. I samband med inkomstkontrollen och övervakningen av studieframstegen avser begreppet stödmånad den tid för vilken studeranden fått studiepenning och/eller bostadstillägg. I samband med den maximala stödtiden beaktas endast de månader då studeranden lyft studiepenning.

HUR MÅNGA STÖDMÅNADER FÖR EN EXAMEN?

■ Antalet stödmånader räknas med följande formel: Examens målsättningstid i läsår x 9 stödmånader + 10 stödmånader (för ett halvår beaktas 5 stödmånader ist.f. 9)

■ I målsättningstiden motsvarar ett läsår 60 studiepoäng

■ Exempelvis en yrkehögskoleexamen som omfattar 3,5 läsår och 210 studiepoäng ger 42 stödmånader till den studerandens förfogande (9 x 3,5 + 10)

■ Tidigare regler tillämpas på dem som inlett sina högskolestudier före 1.8.2005.

■ Läs mera på www.fpa.fi.

FPA tar över underhållsstödet

FPA börjar betala ut underhållsstöd i stället för kommunerna från och med april. Samtidigt flyttar 40 kommunanställda över i FPA:s tjänst för att sköta indrivningen av underhållsbidrag från underhållsskyldiga föräldrar.

FPA börjar automatiskt betala ut löpande underhållsstöd. Nya ansökningar om underhållsstöd ska framöver skickas till FPA istället för kommunens socialbyrå. Kommunerna fortsätter att sköta uppgifter som hör ihop med avtal om underhållsbidrag.

Första gången betalar FPA ut underhållsstöd 9.4, dvs. på skärtorsdagen då bankerna och FPA-byråerna stänger redan klockan 13.

Bättre adoptionsbidrag

Adoptionsbidraget har kompletterats med två nya länder, Sydafrika och Kenya, i den högsta bidragsgruppen och en ny, fjärde bidragsgrupp för barn som adopteras från Filipinerna, Etiopien och Ryssland. De nya bidragen tillämpas på internationella adoptioner där barnet adopteras eller tas i vård tidigast 1.1.2009. År 2009 är adoptionsbidragets belopp följande: Sydafrika, Kenya, Kina och Colombia 4 500 euro, Filipinerna, Etiopien och Ryssland 3 800 euro, Estland 1 900 euro och för adoptioner från övriga länder 3 000 euro.

Mammalådan högt i kurs

Mammalådan fortsätter att vara uppskattad i barnfamiljerna år efter år, visar FPA:s enkät från i höstas.

Det viktigaste produkterna i förpackningen är enligt föräldrarna sovsäcken som kan omvandlas till täcke, den varma overallen och bodydräkterna. Minst viktigast i förpackningen är kondomerna och flergångsblöjorna, anser föräldrarna, men ändå hör flergångsblöjorna till produkter som många tycker att måste finnas med.

FPA beviljar över 40 000 moderskapsförpackningar varje år.

Lattepappor ångrar inte

En lastbilschaufför, en bilmekaniker, en grönsaksodlare och elektriker, en journalist och en byggmästare – alla är de pappor som valt att vara lediga med sina småbarn.

– Det är det bästa jag gjort, det är ju kul att vara hemma med Karin, säger Jimmy Elfberg och tittar nästan lite nyförelskat på tvåmånaderstösen i famnen.

Till vardags är han långtradarchaufför och även om det muttrades lite på jobbet så var det inga problem att ta ut pappaledighet.

– Det var väl mest för att det är svårt att hitta någon ersättare. Men det struntade jag faktiskt i. Jag hade bestämt mig för att utnyttja möjligheten att vara hemma och umgås med min lilla dotter, säger han och skrattar.

– Men båten, den lär jag inte få fixad som jag hade inbillat mig, tillägger han och himlar lite med ögonen.

Guy Schåman har lotsat in otaliga män – och några pojkar – in i rollen som pappor under de elva år pappagrupperna funnits på Åland.

– Det kapital man investerar när man är hemma och lär känna sitt barn från början är ovärderligt, både för relationen till barnet och för relationen föräldrarna emellan. Det är värt mycket också för samhället. Skilsmässor har vi för många av.

– Det är också viktigt att papporna vågar ta både plats i och ansvar för familjelivet. Många mammor har faktiskt lite svårt att släppa in papporna och låta dem få lika stort utrymme i barnens liv.

– Pappor behöver ibland hjälp med att hitta sin papparoll. Pappagrupperna är jätteviktiga och troligen en orsak till att de åländska papporna är bäst i landet på att utnyttja pappaledigheten.

Samtalsämnen tryter inte när papporna träffas med sina små över en kopp kaffe. Bilmärken, blöjmärken, idrott, sexliv, klossbygge, husbygge, vaknätter, krognätter – man har mycket gemensamt när man är nybliven förälder mitt i allt.

– Det är jättebra att höra hur andra har det, säger **Ralf Gustafsson** som är byggmästare och pappa till Elias, snart 3 månader.

– Man får både argument och stöd för sina tankar. Trötthet är till exempel en farlig sak som lätt smyger sig in som en kil mellan nyblivna småbarnsföräldrar. Att höra att andra brottas med liknande problem gör det lättare att se att man inte är ensam och inse att det går över.

– Män pratar också om blöjor, tredagarsfeber, dagis, utvecklingsfaser och annat som småbarnsföräldrar funderar på, säger **Tomas Tornefjell** som har dottern Nora, 9 veckor.

– O macho? Nej, för fanken, det är ju hur coolt som helst.

– Jag har inte hört om en enda pappa som ångrat att han valt att vara hemma med sitt barn. Men jag har hört många, också äldre herrar, som önskat att de hade fått mer tid tillsammans med sina barn. En dag är de inte längre barn och då kanske man upptäcker att man känner kollegerna på jobbet bättre än den vuxna människa som plötsligt står framför en, säger **Guy Schåman**.

– Hur macho är det?

Lina Antman

■ Åländska pappor är finländska mestare på pappa- och familjeledigheter. I övriga Finland är det mest citypappor med goda inkomster som utnyttjar pappamånaden och andra familjeledigheter. I manliga branscher kan det fortfarande upplevas som pinsamt att anhålla om ledigt för att stanna hemma med barnen.

Jean-Claude Mutiganda bryr sig. Han är ekonomisansvarig för service för äldre i Karleby, men tycker att pengar inte får prioriteras framom människor. Här håller han Ester Lybäck sällskap.

Respekt för åldrandet

Jean-Claude Mutiganda ser vår åldringvård ur två perspektiv

Jean-Claude Mutiganda har ett afrikanskt och ett finländskt perspektiv på hur ett samhälle tar hand om sina äldre. Han jobbar som ekonomisansvarig på Servicecentret Pettersborg Ab i Karleby. Pettersborg tillhandahåller service för äldre, som boende, rehabilitering samt mat- och hemvård.

– Det är ingen hemlighet att livet lätt blir ensamt då man är gammal. På åldringshem kan livet i värsta fall begränsas till att äta, få medicin-, hygienhjälp och sova.

– Grundproblemet i Finland, om man nu inte är ute efter att ändra befolkningens inställning till sina äldre på ett mera grundläggande sätt, är att det saknas en specifik lag för åldringvård. Åldringvården lyder under den allmänna vårdlagen, men alla krämpor som kommer med åldrande faller inte under en sjukdomsbeskrivning. Att åldras är ju inte en sjukdom.

– Till all lycka ser Karleby stad demens som en sjukdom som berättigar till vård. Men som lagen ser ut vore det också möjligt för kommunen att se demens som ålderssvaghet och på det sättet kringgå vårdkravet.

– Ett annat stort problem är att vi i Finland inte har budgeterat för att människor blir gamla. Efter en viss ålder blir perso-

nen en belastning vars kostnad måste minimeras för att ekonomin ska gå ihop.

Mutiganda studerar som bäst åldringvårdens ekonomi i bland annat Nederländerna och Danmark.

– I Danmark utgår man från att folk kommer att leva till 90 och att alla ska ha rätt till ett fullvärdigt liv. Krav på hur detta ska se ut är klart lagstadgade.

Mutiganda kommer ursprungligen från Rwanda. Han säger att de flesta afrikaner har en mera solidarisk inställning till sina äldre än finländare.

– I Afrika tar de som har de bästa ekonomiska förutsättningarna det största ansvaret. Om jag var företagsledare och inte tog hand om mina föräldrar skulle jag aldrig få någon respekt. Jag skulle till och med kunna förlora mitt jobb.

– Livet måste vara mer än "godmorgon", "hur går det", "har du ätit" och "god natt". Jag är ekonom, jag vill få verksamheten att vara lönsam, men jag går inte med på att man prioriterar pengar framom människor.

Marcus Prest

Infobanken och In To ger invandrare stöd

■ Det finländska samhället och myndighetstjänsterna, för att inte tala om den sociala tryggheten, är invecklade helheter för vem som helst. Infobanken på adressen www.info-pankki.fi försöker göra det lättare för invandrare att anpassa sig till Finland på 15 olika språk. Även för infödda finländare kan lära något nytt av infobanken.

Infobanken har information om statens, kommunernas, FPA:s och andra aktörers tjänster och förmåner samlad på ett och samma ställe. FPA är med för att invandrare ska få information om olika FPA-förmåner. FPA:s egen webbplats har information på finska,

svenska och engelska. Infobanken ger information även på bl.a. ryska, estniska, spanska och somaliska.

Studier och arbete

I höstas öppnade FPA tillsammans med Skatetjänsten i Kampen i Helsingfors ett nytt serviceställe för utländsk arbetskraft. Servicestället In To ska göra det lättare särskilt för arbetskraftsinvandrare att komma till Finland. In To betjänar i frågor som gäller social trygghet och beskattning på fem språk och vägleder nya invandrare till olika myndighetstjänster. www.intofinland.fi.

Pensionärsrabatt med nytt kort

FPA inför särskilda folkpensionstagarkort för under 65-åringar som endast får folkpension. De som beviljas pension från och med i år får kortet automatiskt. De som beviljats folkpension tidigare kan fråga efter kortet hos FPA. Kortet beviljas inte personer som har pension på viss tid eller som bor utomlands.

Tillsammans med legitimation berättigar kortet till samma pensionärsrabatter som det fotoförsedda FPA-kortet. FPA slutade bevilja nya fotoförsedda kort i oktober i fjol. De befintliga fotoförsedda FPA-korten är giltiga till år 2014.

Helsingfors betjänar Sverige

FPA:s utlandsenhet i Helsingfors betjänar Sverigefinländare per telefon, per brev och e-post.

Utlandsenheten har två servicenummer med betjäning må-fre kl 9–16 (finsk tid). Samtalspriset från Sverige följer normal taxa för utlandssamtal.

Utlandsenheten besvarar frågor som gäller pensionsärenden på numret +358 20 634 2550. Frågor om försäkringstillhörighet och FPA-förmåner besvaras på numret +358 20 634 2650.

Frågor av mera allmän karaktär kan skickas per e-post; inter.helsinki@fpa.fi.

65+ rehabilitering på Nykarleby sjukhem

Nykarleby sjukhem ordnar i höst FPA-finansierad rehabilitering för över 65-åringar i södra, sydvästra och västra Finland.

I augusti inleds två 14 dagars kurser för personer med flera sjukdomar. Personer med sjukdomar i rörelseorganen kan söka till kurser som inleds i augusti och september.

Ansökan till kurserna görs på blankett KU102r och till den bifogas ett B-läkarintyg med rekommendation till rehabilitering. Ansökan lämnas till FPA. Närmare information fås från Nykarleby sjukhem tfn 06 7889037 eller www.fpa.fi/sokrehabkurs.

Att fika är jättekul! Karin Elfberg, 2 månader har tur. Hennes pappa är en av de pappor som väljer bort en tid på jobbet och väljer tid med henne i stället.

Stöd för olika livssituationer

Du får närmare information om FPA:s förmåner i broschyrerna och på webbplatsen www.fpa.fi.

Hälsan

Broschyrerna

När du blir sjuk, Företagshälsövård, Rehabilitering

FPA-kort

■ Alla som omfattas av den sociala tryggheten i Finland får ett FPA-kort. Du behöver kortet bl.a. på apotek och läkarmottagningar, för att du ska få din FPA-ersättning direkt avdragen från läkemedelspriset eller privatläkararvodet. ■ När du flyttar till Finland ska du anmäla dig till FPA-byrån och ansöka om rätt till social trygghet i Finland.

Europeiska sjukvårdskort

■ Om du har ett FPA-kort kan du också beställa ett europeiskt sjukvårdskort. Du kan behöva kortet om du insjuknar under tillfällig vistelse i ett annat EU- eller EES-land eller i Schweiz. Det europeiska sjukvårdskortet berättigar till medicinskt nödvändig sjukvård på samma villkor som landets egen befolkning. Kortet är giltigt 2 år i taget. Det ersätter inte FPA-kortet som endast gäller i Finland.

Sjukvårdsersättningar

■ FPA ersätter en del av privatläkararvodena (60 % av FPA-taxan) samt kostnader för undersökning och behandling (75 % av FPA-taxan) efter en självriskandel på 13,46 euro). I praktiken är ersättningen ca 30–35 % av de verkliga kostnaderna.

■ Du kan bekanta dig med taxorna på FPA:s webbplats och på FPA-byråerna.

Direktorsättning

■ I allmänhet får du FPA-ersättningen redan på läkarmottagningen när du visar upp ditt FPA-kort. Då får du ersättningen direkt avdragen från räkningen. Om du inte får ersättningen direkt kan du ansöka om den inom 6 månader.

Tandvårdsersättningar

■ FPA ersätter en del av dina kostnader för tandläkararvodet. Ersättningen är 60 % av FPA-taxan, men i praktiken ca 40 % av arvodet. Tandgranskningar ersätts endast en gång per år. ■ Veteraner som har något veterantecken eller miniröjarityg får högre ersättningar och de är de

Gör det enkelt – Ring

– Du får svar på dina frågor vardagar kl. 8–18 till vanligt samtalspris.

Förälder 020 692 226	Pensionär 020 692 222	Handikappförmåner 020 692 231
Studerande 020 692 229	Efterlevande 020 692 228	Flyttning till/ från Finland 020 692 227
Värnpliktig 020 692 220	Bostadsbidrag 020 692 221	FPA-kort 020 692 223
Sjuk 020 692 224	Rehabilitering 020 692 225	Övriga ärenden 020 692 239
Arbetslös 020 692 230		

enda som får ersättning för kostnaderna för protetiska åtgärder. Tandvårdsersättningen för veteraner är 100 % av FPA-taxan för granskning av mun och tänder, förebyggande tandvård samt kliniskt arbete som görs av privat-tandläkare eller specialtandtekniker i samband med protetik. För tekniskt protetiskt arbete är ersättningen 50 % av FPA-taxan. För övrig tandvård är ersättningen 60 % av taxan.

Läkemedelsersättningar

■ FPA ersätter en del av dina kostnader för läkemedel som ordinerats för behandling av sjukdom. Ersättningen är 42 %, 72 % eller 100 % av läkemedels- eller (fr.o.m. 1.4.2009) av referenspriset. I 100 %-gruppen betalar du alltid minst en självrisk på 3 euro per läkemedel och köp. Du får i allmänhet ersättningen direkt av-

dragen från läkemedelspriset då du visar upp ditt FPA-kort på apoteket.

■ Om dina läkemedelutgifter är 2009 överstiger 672,70 euro har du rätt till tilläggsersättning och betalar resten av året endast 1,50 e/preparat. Då läkemedel omfattas av referensprissystemet beaktas endast referenspriset i årsjälvrisk.

När årsjälvriskens är uppnådd får du hem ett brev om det från FPA. Med brevet får du ett meddelande för apoteket, som du ska ha med dig när du köper årets resterande läkemedel.

För tilläggsersättningen är det skäl att spara läkemedelskvitton eller låta apoteket anteckna köpen i en Minusbok.

■ Du hittar aktuella uppgifter om läkemedels- och referenspriser samt ersättningarna på www.fpa.fi/sokmedicin.

Reseersättningen

■ FPA ersätter dina resekostnader till närmaste sjukvårdsenhet eller till rehabilitering, då resekostnaden enligt billigaste färdväg i en riktning överstiger självriskerna 9,25 e. För bruk av egen bil kan FPA ersätta 0,20 e/km efter självrisk.

■ Då trafikidkare har avtal med FPA, kan reseersättningen dras av direkt från räkningen.

■ Om dina resekostnader överstiger 157,25 euro betalar FPA de överstigande kostnaderna i sin helhet. Du får då hem ett årsjälvriskkort.

■ Om du p.g.a. undersökningar eller behandlinger blir tvungen att övernattna på annan ort kan du få en övernattningspenning på högst 20,18 e/natt.

Sjukdagpenning

■ Om du är 16–67 år och på grund av sjukdom blir oförmögen att sköta ditt arbete kan du få en sjukdagpenning efter insjukningsdagen plus 9 därpå följande vardagar. Om du får lön under sjuk-skrivningen betalar FPA dagpenningen till din arbetsgivare. Dagpenningen är skattepliktig inkomst.

■ Företagare med FöPL- eller LFöPL-försäkring får sjukdagpenning då arbetsoförmågan pågått 3 vardagar efter insjukningsdagen. Dagpenningen beräknas då utgående enligt den i beskattningen fastställda inkomst som varit som grund för FöPL- eller LFöPL-försäkringen.

■ Arbetslösa kan få en sjukdagpenning som är minst lika stor som arbetslöshetsersättningen. Studerande får en sjukdagpenning som är minst lika stor som studiestödet.

■ De som helt saknar eller endast har små inkomster kan FPA betala minimidagpenningen som är 22,04 e/ vardag. Dagpenningen förutsätter då att arbetsoförmågan pågått minst 55 dagar i följd.

Partiell sjukdagpenning

■ Du kan få partiell sjukdagpenning om du varit arbetsoförmögen och fått sjukdagpenning minst 60 vardagar i följd och inte ännu är återställd, men återvänder till ditt arbete på deltid.

Partiell sjukdagpenning förutsätter att du blir sjukskriven på deltid och har avtalat med din ar-

betsgivare att din arbetstid och lön minskar från 40–60 % jämfört med heltidsarbetet. Den partiella sjukdagpenningen är hälften av egentlig sjukdagpenning.

Rehabilitering

■ FPA har skyldighet att ordna yrkesinriktad rehabilitering för funktionshindrade samt medicinsk rehabilitering för under 65-åringar med grava handikapp.

■ Dessutom beviljar FPA efter prövning yrkesinriktad och medicinsk rehabilitering med medel som riksdagen beviljar skilt för varje år. Denna rehabilitering omfattar bl.a. familjehabilitering för barn och psykoterapi för vuxna. ■ FPA utreder rehabiliteringsbehov senast då en arbetsoförmögen person fått sjukdagpenning för 60 vardagar och senare då personen ansöker om sjukpen-sion.

■ Du hittar FPA:s rehabiliteringskurser via adressen www.fpa.fi/sokrehabkurs.

För ungdomar med handikapp

■ För att undvika att 16–19-åriga ungdomar som lider av något handikapp skall bli sjukpensionerade hänvisas de i första hand till aktiv yrkesinriktad rehabilitering eller utbildning. Under den aktiva rehabiliteringen får de en rehabiliteringspenning som är minst 22,04 e/ vardag. Under mellanperioderna är rehabiliteringspenningen 20 % lägre. Ungdomar kan samtidigt få handikappbidrag.

Rehabiliteringspenning

■ Rehabiliteringspenningen är avsedd för 16–67-åringar som deltar i heldagsrehabilitering för att kunna stanna, återvända eller komma in i arbetslivet. Rehabiliteringen kan t.ex. ordnas av FPA, hälsövården eller företagshälsövården. Även läroavtalsutbildning kan berättiga till rehabiliteringspenning.

■ Rehabiliteringspenningen motsvarar vanligen sjukdagpenningens belopp. Minimipenningen är 22,04 euro per vardag. ■ Om klienten efter rehabiliteringen deltar i arbetsträning eller utför arbete med kännbart lägre lön än vanligt kan FPA bevilja rehabiliteringsstöd enligt prövning.

Handikapp- och vårdbidrag

■ Handikappbidraget för perso-

ner under 16 år är avsett att stöda hemvården av ett barn, som p.g.a. sjukdom eller handikapp i minst 6 månader behöver omvårdnad och rehabilitering i sådan omfattning att det belastar familjen mera än ett friskt barn i samma ålder.

■ Handikappbidraget för personer över 16 år är avsett för personer vars funktionsförmåga är nedsatt i minst 1 år p.g.a. sjukdom eller handikapp och som inte har rätt till sjuk- eller ålderspension. Bidraget är en ekonomisk ersättning för anskaffning av vård, hjälp eller tjänster eller ersätta extra kostnader som handikappet orsakar.

■ Grundbeloppet är 85,59 e/mån, det förhöjda handikappbidraget är 199,71 e/mån och handikappbidraget till högsta belopp 387,26 e/mån. Bidraget är skattefritt.

Vårdbidrag för pensionstagare

■ Vårdbidraget är avsett för pensionstagare som p.g.a. sjukdom eller handikapp har nedsatt funktionsförmåga i minst 1 år. Bidragstagaren måste bo i Finland och ha antingen sjuk-/ invalidpension, ålderspension eller särskilt stöd för invandrare.

■ Det lägsta vårdbidraget är 57,32 e, det förhöjda vårdbidraget 142,70 e och specialvårdbidraget 301,75 e/mån.

Kostersättning

■ En person över 16 år som lider av celiaki kan få en kostersättning på 21 euro i månaden från FPA.

Stöd till företagshälsövården

■ FPA ersätter arbetsgivare och företagare ungefär hälften av deras kostnader för företagshälsövård. För förebyggande verksamhet är ersättningen 60 %. Arbetsgivare och företagare kan på frivillig basis även ordna med sjukvårdstjänster inom ramen för företagshälsövården.

Studier&jobb

Broschyrerna När du studerar, När du blir arbetslös

Studiestöd

■ Studiestödet kan bestå av studiepenning, bostadstillägg och statsborgen för studielån samt räntebidrag. Studiepenningen kan beviljas 17 år fyllda studerande, bostadstillägg till studerande som inte har egna barn och som bor på hyra eller studerar utomlands. Dessutom kan FPA bevilja statsborgen för studielån samt räntebidrag efter examen. ■ Studiepenningen för 17 år fyllda

är 38–298 e/mån. Den är beskattningsbar inkomst. Beloppet är beroende av dina studier, din ålder, boendeform, familjeförhållandena och dina inkomster. Om du är under 20 år och yrkes- eller gymnasiestuderande utan egen familj, är din studiepenning beroende av dina föräldrars inkomster, som kan utesluta eller sänka, men också höja din studiepenning.

■ Bostadstillägget är högst 80 % av hyran, men boendekostnader över 252 euro beaktas inte. Bostadstillägget kan vara 26,90–201,60 e/mån. Om du dyr din bostad av dina egna föräldrar får du högst 58,87 euro i bostadstillägg.

■ Bostadstillägget är beroende av dina egna inkomster. Om du är under 18 år och studerar på andra stadiet är bostadstillägg beroende av dina föräldrars inkomster. Om du har barn kan du få allmänt bostadsbidrag.

■ År 2009 gäller tumregeln att du får förtjäna 660 e/mån de månader du tar studiestöd och 1 970 e/mån de månader du inte lyfter studiestöd.

E-tjänsten på adressen www.fpa.fi/etjanst hjälper att hålla studiestödet och inkomsterna i balans. Där kan du också annullera och återbetala studiestöd.

■ Om du har låga inkomster när du är färdig med studierna kan du få räntebidrag för studielånet i fem halvårsperioder.

■ Åland har ett eget studiestöd-system.

Skolrestestöd

■ Du kan få skolrestestöd när du studerar på heltid vid gymnasium eller yrkesskola och avståndet mellan din bostad och skolan är minst 10 kilometer.

Det förutsätter att dina kostnader för skolresan överstiger 54 e/mån. Du betalar själv minst 43 e/mån.

Militärunderstöd

■ Militärunderstödet tryggar familjens utkomst under tjänstgöringstiden i militär- eller civiltjänst. Den värmpliktiga kan själv få bostadsunderstöd samt räntebidrag för studielån som förfaller under tjänstgöringen. Med värmpliktiga avses i detta sammanhang också kvinnor i frivillig vapentjänst. Som anhöriga betraktas den värmpliktiga maka, make eller sambo och gemensamma barn. ■ Militärunderstödet grundunderstöd motsvarar full folkpen-sion. Barn höjer grundunderstödet. Familjens disponibla inkomster efter skatt sänker stödet. ■ Bostadsunderstödet ersätter även sådana boendeutgifter för vilka bostadsbidrag inte beviljas.

■ Särskilt understöd kan beviljas t.ex. för utgifter för utrustning till

barnen och barnets underhållsutgifter som den värmpliktiga borde betala under värmpliktstiden.

Alterneringsledig

■ När du varit i arbetslivet minst 10 år och minst ett år hos din nuvarande arbetsgivare kan du ha möjlighet till alterneringsledigt om din arbetsgivare går med på det.

Alterneringsledigheten ska alltid vara minst 90 och högst 359 kalenderdagar. Det förutsätter att din arbetsgivare förbinder sig att för den tiden anställa en arbetslös person via arbetsförmedlingen. Först då kan du få en alterneringsersättning från FPA.

■ Alterneringsersättningen är 70 % eller 80 % av arbetslöshetsdagpenningen (utan bantillägg). Om du är medlem i en arbetslöshetskassa ansöker du om alterneringsersättningen hos din egen kassa, övriga ansöker om ersättningen hos FPA.

Grundtrygghet för arbetslösa

Om du är arbetslös och i åldern 17–64 år och inte får inkomster relaterad dagpenning från din arbetslöshetskassa, kan du från FPA få grunddagpenning för högst 500 dagar eller arbetsmarknadsstöd (om du inte uppfyller arbetsvillkoret eller om du redan fått dagpenning från FPA eller arbetslöshetskassan den längsta möjliga tiden).

■ Arbetsmarknadsstödet är behovsprövat och beloppet påverkas i allmänhet av nästan alla egna men också makens/makans/sambon inkomster och sociala förmåner.

FPA kan också bevilja jämkad arbetslöshetstrygghet om den arbetsökande arbetar på deltid eller sporadiskt.

■ Utbildningsstöd kan beviljas då en arbetslös person deltar i utbildning som arbetskraftsbyrån har köpt. FPA betalar utbildningsstödet som grundunderstöd, arbetslöshetskassan som förtjänststöd. Den som deltar i utbildningen kan även få stöd för uppehälle.

■ Den skattepliktiga grunddagpenningen, utbildningsstödet och arbetsmarknadsstödet är som högst 25,63 e/dag. Barnförhöjningen är för ett barn 4,86 e, för två 7,13 e och för tre eller flera barn 9,19 e/dag.

Du kan ansöka om arbetslöshetstrygghet då du anmäler dig som arbetslös arbetsökande till arbetsförmedlingen.

■ På Åland har arbetsförmedlingen hand om arbetslöshetstryggheten.

Omställningsskydd

■ Om du blir uppsagd på ekonomiska eller produktionsrelaterade grunder kan du få ett tillägg för sysselsättningsplan eller alterna-

tivt en förhöjningsdel till grunddagpenningen eller utbildningsstödet. Både förhöjningsdelens och tilläggets fulla belopp är 4,41 e/dag, men du kan inte få båda samtidigt.

Resestöd för att inleda arbete

■ Om du är arbetslös med rätt till arbetsmarknadsstöd och får ett arbete utanför din pendlingsregion kan du utöver din lön få ett resestöd för att kunna inleda arbetet. Resestödet, som motsvarar arbetsmarknadsstödet, förutsätter att ditt arbete pågår i minst 2 månader. Stödet betalas ut för högst 4 månader.

Arbetskraftsbyrån kan dessutom bevilja ett behovsprövat rörlighetsunderstöd på högst 700 euro.

Utbildningsdagpenning

■ En arbetslös person med lång arbetskarriär kan få utbildningsdagpenning för frivilliga heltidsstudier. Dagpenningen motsvarar arbetslöshetstryggheten. Ansökan sker på samma sätt som ansökan om grundtrygghet från FPA och ansökan om förtjänststöd från arbetslöshetskassan.

Integrationsstöd för invandrare

■ Invandrare och flyktingar kan få integrationsstöd under den tid som de integreras i Finland. Stödet motsvarar arbetsmarknadsstöd. Även utkomststöd, som kommunerna beviljar, kan höras ihop med integrationsstödet. Ansökan om integrationsstöd riktas till arbetskraftsbyrån som gör upp en integrationsplan tillsammans med invandraren/flyktingen. FPA betalar ut stödet.

■ En blivande mamma får välja mellan en moderskapsförpackning med babykläder och barnavårdsprodukter och 140 euro skattefritt. Även adoptivföräldrar har rätt till moderskapsunderstöd.

Hem&Familj

Flyttning till eller från Finland

■ Om du flyttar utomlands för kortare tid än ett år tillhör du i allmänhet fortfarande den finländska sociala tryggheten. Om du flyttar utomlands för längre tid än ett år eller permanent upphör din sociala trygghet i Finland i samband med att du flyttar.

■ I EU, EES-länderna och i Schweiz är det dock i allmänhet arbetslandet som avgör varifrån man får sin sociala trygghet.

Du ska alltid anmäla FPA om du flyttar utomlands eller återvänder till Finland.

■ Om du flyttar till Finland för att stanna kan du börja tillhöra den finländska sociala tryggheten från och med flyttningen. Du kan anses ha flyttat permanent om du är

återflyttare eller om du i minst två år arbetar eller lever i äktenskap med en person som är fast bosatt i Finland.

■ Kortare än två års bosättning i Finland berättigar i allmänhet inte till den sociala tryggheten, men undantag gäller t.ex. utsända arbetstagare, tjänstemän, studerande och familjemedlemmar. Särskilda regler gäller även personer som flyttar inom Norden eller mellan länder som slutit sociala trygghetsavtal. ■ Närmare information på www.fpa.fi >Flyttning samt i broschyrerna När du flyttar utomlands och När du flyttar till Finland.

Bostadsbidrag

■ Om du har små inkomster kan du få bostadsbidrag för att sänka dina boendeutgifter.

Bostadsbidragen är allmänt bostadsbidrag, bostadsbidrag för pensionstagare och bostadstillägg för studerande samt bostadsstöd för värmpliktiga.

■ Allmänt bostadsbidrag är avsett för hushåll med små inkomster. Statsrådet fastställer varje år självriskgränserna enligt familjestorlek, hemort och inkomster.

■ Bostadsbidrag för pensionstagare kan beviljas personer som fyllt 65 år samt yngre pensionstagare som har sjuk, invalid-, arbets- eller familjepension eller särskilt stöd till invandrare.

Om du har deltidspension, tidigarelagd ålderspension eller ålderspension före 65 år kan du få allmänt bostadsbidrag.

Broschyrerna Förälder, Stöd för boende, När du flyttar utomlands, När du flyttar till Finland.

Moderskapsunderstöd

■ En blivande mamma får välja mellan en moderskapsförpackning med babykläder och barnavårdsprodukter och 140 euro skattefritt. Även adoptivföräldrar har rätt till moderskapsunderstöd.

Adoptionsbidrag

■ FPA kan betala ett skattefritt adoptionsbidrag som engångsersättning till adoptivföräldrar som adopterar barn under 18 år från utlandet. För barn som adopteras år 2009 är adoptionsbidraget beroende på barnets hemland antingen 1 900 euro (Estland), 3 800 euro (Etiopien, Filipinerna, Ryssland), 4 500 euro (Kina och Colombia, Sydafrika, Kenya) eller 3 000 euro då barnet kommer från andra än ovan nämnda länder.

Föräldradagpenningarna

■ Mammor och pappor har rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldradagpenning utan att deras anställningsförhållanden bryts. Un-

BILDKRYSSNINGEN OLE BÄRLUND

der dessa familjeledigheter betalar FPA föräldradagpenningar. De är moderskapspenning till mamman (105 vardagar, ca 4 månader), eventuellt särskild moderskapspenning om mammans arbete under graviditeten utgör en hälsorisk för barnet, faderskapspenning till pappan i 1–18 vardagar under moderskaps- eller föräldrapenningperioden (se även pappamånaden) och föräldrapenning till mamman eller pappan totalt 158 vardagar, dvs. ca 6 månader.

■ Pappamånaden består av de 12 sista dagarna av föräldrapenningperioden, som pappan tar ut istället för mamman och 1–12 vardagar extra pappaledighet med dagpenning som en direkt fortsättning. Pappaledigheten måste användas inom 6 månader efter den egentliga föräldrapenningperioden. Någondera föräldern måste sköta barnet hemma fram till pappamånadens början.

■ Adoptivföräldrar får faderskaps- och föräldrapenning om adoptivbarnet är under 7 år då det tas i vård. Adoptivföräldrar får föräldrapenning i högst 200 vardagar.

■ Föräldradagpenningarna beräknas vanligen på basis av de i beskattningen konstaterade inkomsterna enligt samma principer som sjukdagpenningarna. Dagpenningarna är skattepliktig inkomst. ■ Arbetslösa får en dagpenning som är minst lika stor som arbetslöshetsersättningen.

■ Studerande får en dagpenning som är minst lika stor som studiestödet. Studerande föräldrar kan få både studiestöd och dagpenningen till minimibelopp.

■ De som saknar eller endast har små inkomster får en minimidagpenning på 22,04 e/vardag.

■ Om båda föräldrarna arbetar på heltid och kan ta hand om sitt barn olika tider, kan båda få partiell föräldrapenning, som är hälften av den vanliga föräldrapenningen.

Barnbidrag

■ FPA betalar barnbidrag för alla barn som bor i Finland tills de är 17 år. Bidraget är skattefritt.

■ För äldsta barnet är barnbidraget 100 euro i månaden, för det andra 110,50, för det tredje 141 e, för det fjärde 161,50 e och för det femte samt varje därefter följande barn 182 euro/barn. Ensamförsörjare får ett tillägg på 46,60 e/månaden.

■ På Åland beslutar landskapsstyrelsen om barnbidragen. Där är motsvarande belopp 110, 143, 185 och 214 euro samt för det 5:e och därefter följande barn 259 euro i månaden. Det åländska ensamförsörjartillägget är 50 euro.

Informatör

– Mitt arbete är viktigt för samhället. Det är också den viktigaste orsaken till att jag trivs här så länge, säger FPA:s informatör pol.mag. Hilka Nakari. Hon har arbetat på FPA i 30 år, varav över 20 år som informatör.

– Jag har ett stort ansvar i mitt arbete. FPA:s förmåner utgör en betydande del av hela den finländska sociala tryggheten. Fel information om den sociala tryggheten väcker osäkerhet och oro. Hilka Nakari har helhetsansvaret för uppdateringen av FPA:s broschyrer. Det innebär mycket arbete i början av varje år. De nya broschyrerna finns på FPA-byråerna, men också på webben www.fpa.fi. Nakari skriver också noter för tidningen Elämässä – Mitt i allt. Till hennes specialområde hör dessutom att sköta ekonomin för informationsverksamheten.

Nakari tycker att FPA är en god arbetsgivare: De anställda har en tryggad ställning och man kan få sin röst hörd.

På informationsenheten med en personal på 17 personer arbetar ett tiotal informatörer. Det kan kännas mycket, men så har också FPA ungefär hundra olika förmåner som folk måste få information om.

Hilka Arola

Intresserad av FPA som arbetsplats? Se www.fpa.fi/rekytering

Stöd för vård av barn

■ Barn har rätt till kommunal dagvård efter föräldradagpenningperioden tills barnet blir läropliktigt. Föräldrarna kan välja mellan kommunal dagvård eller FPA:s stöd för barnavården, dvs. stöd för hemvård eller stöd för privat vård.

■ När barnet inte har en kommunal dagvårdsplats kan familjen få stöd för hemvård tills barnet fyller 3 år. Hemvårdsstödet omfattar en vårdpenning, som ett barn under 3 år är 314,28 e/mån. För övriga barn under 3 år är vårdpenningen 94,09 e och för barn under skolåldern 60,46 e/mån. Dessutom kan familjen få ett inkomstbundet vårdtillägg på högst 168,19 e/mån.

■ Adoptivföräldrar kan få hemvårdsstöd även för barn som fyllt 3 år. Stödet upphör senast då barnet börjar skolan.

■ Stöd för privat vård av barn kan beviljas familjer vars barn har privat dagvård före skolåldern. Privatvårdsstödet vårdpenning är 160 e/mån/barn. Dessutom kan familjen beroende på inkomsterna få ett vårdtillägg som är höst 134,55 e/barn i månaden. Familjen ska själv ansöka om privatvårdsstödet, men FPA betalar det direkt till dagvårdsproducenten.

Partiell vårdpenning

■ Föräldrar som för att ha mera tid för sitt barn väljer att arbeta högst 30 timmar i veckan kan få

partiell vårdpenning då barnet är under 3 år och då barnet går i skolans lägsta klasser.

■ Den partiella vårdpenningen är 70 e/mån.

■ Åland har eget stödsystem för vård av små barn som sköts av kommunerna.

Specialvårdpenning

■ Föräldrar som deltar i sjukvården eller rehabilitering av sitt under 16-åriga barn kan få specialvårdpenning som ersättning för kortvarigt utebliven inkomst då barnet är på sjukhus eller poliklinik eller även till dessa ansluten vård hemma eller på rehabiliterings- eller anpassningsträningkurs.

■ Om barnet är 7–15 år betalar FPA specialvårdpenning endast om barnet har en svår sjukdom och vårdas på sjukhus eller poliklinik.

■ Specialvårdpenningen beräknas enligt inkomsten som sjukdagpenning. Föräldrar som saknar eller har små inkomster kan ändå få 22,04 e/vardag. Arbetslösa och studerande får en dagpenning som är minst lika stor som den föregående arbetslöshetsersättning- eller studiestödet.

Pension

Broschyr: När du blir pensionär och Familjepensioner

Folkpension

Arbetspensionen är den primära pensionen. För dem som helt saknar eller endast har liten arbetspension tryggar folkpensionen en basutkomst.

■ Folkpensionens är högst 584,13 e/mån för ensamstående och 518,12 e/mån och för gifta och sambon.

Folkpensionen minskar en efter som arbetspensionen före skatt överstiger 51,54 e/mån.

Folkpensionen är skattepliktig inkomst. FPA betalar ingen folkpension då arbetspensionen före skatt för ensamstående är 1 207,38 e/mån eller mera och för gifta eller sambor 1 075,30 e/mån.

■ Folkpensionen kan vara lägre än ovan om pensionstagaren har bostadsbidrag eller tidigare lagd sin folkpension.

■ Till folkpensionerna hör sjukpension för 16–64-åringar, arbetslöshetspension för personer födda senast år 1949 samt ålderspension från och med 65 års ålder. Ålderspensionen kan tas ut redan vid 62 års ålder.

FPA beviljar barnförhöjningen för barn under 16 år till både folk- och arbetspensionstagare. Barn-

förhöjningen är 20,37 euro per barn i månaden och den är skattefri.

Rehabiliteringsstöd

■ Rehabiliteringsstödet är en form av tillfällig sjukpension som FPA beviljar på viss tid för att möjliggöra en återgång till arbetslivet. Tiden med rehabiliteringsstöd är i första hand avsedd för att stödtagaren skall delta i åtgärder som bevarar eller återställer arbetsförmågan eller låta undersöka sin återstående arbetsförmåga. Stödet förutsätter en behandlings- och rehabiliteringsplan.

Fronttillägg

■ Män och kvinnor som är bosatta i Finland och som har tilldelats frontmannatecken, fronttjänstecken, fronttecken eller veteran-tecken kan få ett skattefritt fronttillägg på 45,64 euro/mån från FPA. Minröjare har rätt till ett tillägg motsvarande fronttillägget, men inte till extra fronttillägg. Fronttillägg kan även betalas veteraner som bor utomlands och som har något av ovan nämnda tecken.

Särskilt stöd till invandrare

■ Invandrare som är arbetsförmögna eller över 65 år kan oberoende av nationalitet få särskilt stöd till invandrare efter fem års bosättning i Finland. Det särskilda stödet motsvarar full folkpension, men nästan alla egna disponibla inkomster samt av en del av makens/makans/sambons inkomster sänker stödbeloppet.

Familjepension till efterlevande

■ FPA betalar familjepension enligt folkpensionslagen till änkor, änklingar eller barn.

Familjepensionerna är efterlevandepensioner till änkor och änklingar som är under 65 år samt till barn under 18 år. Även ett barn i åldern 18–20 år som studerar kan få bampension.

Till FPA:s efterlevandepension hör begynnelsepension i 6 månader efter makens/makans död. Därefter kan FPA betala en fortsättningspension som är beroende av familjeförhållandena och inkomsterna.

■ Efterlevandepensionen motsvarar folkpension, men övriga pensioner och inkomster minskar beloppet.

■ Bampensionen är oberoende av inkomsterna. Grundbeloppet är 55,43 e/mån. Ett barn under 18-år kan beroende på barnets övriga familje- och försörjningspensioner även få ett kompletteringsbelopp på högst 83,84 e/mån. Föräldralösa barn har rätt till två grundbelopp och kompletteringsbelopp.

OLYCKSGUDINNA. GILLAR SKÄMT.	ÅDEL FISK.	STRAND-VÄXT.	RUBB OCH STUBB.	Ö MED AFRODITE-STATY.	GITTER. ETTA.	✓	HARM-LÖS.	MITT I IRIS.	VARDADE DEN VÄRMER.	DEN STÅNKA.
					FÖRDE KYRKAN FÖRR. UPPVISAR.					
							DEN BÄR FRUKT. VÄXT.			
TRÄDRAD. BLIR SKOPOLISORGANGEN I NISATION. HÄRD VIND. KORN. SNÖRRÄT.									NATRIUM. DE SITTER PÅ KORNA.	
			SANSADE. FLÖDA.	BIFLÖD. FÄGLAR.						INTE EGEN. BLOMSTÄLLNING.
								FISK. KAN FRI-SÖRSKA.		
FISK-LÄRD. DE FLUOR.	FLYGAN-DE TEFAT.	DOLK. 16/2.						FÖR TVÄTT. BESTÄMD ARTIKEL.		
DE MED-FÖR MÖGEL. AMEN-HOTEP.							FLYDDE FRÅN. TRÖJA. FÖRST.			
JÄMRA.							FÖRKAS-TANDE.			

Bildkryss 1/09

Skicka din bildkrysslösning senast 20.3.2009 till adressen Mitt i allt/FPA, PB 450, 00101 Helsingfors. Märk kuvertet Bildkryss 1. De fem först öppnade rätta lösningarna belönas med 25 euro, 20 euro och tre pris på 15 euro.

Namn _____

Adress _____

E-post och telefon _____

Bildkryss 4/08 Rätt lösning

FPA-bladets bildkryss 4/2008, pristagare: Svea Westerlund, Ekenäs, Jens-Ole Hedman, Nederlappfors, Sverre Slotte, Vasa, Paul Pävall, Jomala, Benita Starck, Lovisa. Grattis!

10 frågor om social trygghet

1. FPA-kortet är ett bevis på att du har rätt till a) allmän sjukförsäkring i Finland b) arbetspension c) att köra personbil

2. Den partiella sjukdagpenningen är alltid a) 1/4 av den vanliga sjukdagpenningen b) 1/3 av den vanliga sjukdagpenningen c) 1/2 av den vanliga sjukdagpenningen

3. FPA ersätter kostnader för tandprotetiska åtgärder till a) konstnärer b) veteraner c) tjänstemän

4. En 16–67-åring som p.g.a. sjukdom inte kan arbeta börjar få sjukdagpenning från FPA när sjukdomen utöver insjukningsdagen har pågått a) över 12 vardagar b) över 9 vardagar c) över 15 vardagar

5. FPA:s grundersättning för receptläkemedel är a) 10 % b) 25 % c) 42 %

6. Rehabiliteringspenningen är i allmänhet lika stor som a) grunddagpenningen för arbetslösa b) sjukdagpenningen c) handikappbidraget

7. Grundbeloppet för vårdbidrag för pensionstagare är a) 78,30 euro/mån b) 78,20 euro/mån c) 99,00 euro/mån

8. Av kostnader för resor till sjukvård ersätter FPA den andel som för enkel resa överstiger a) 11,45 euro b) 9,25 euro c) 5,45 euro

9. Bampensionens grundbelopp är a) 78,30 euro/mån b) 66,75 euro/mån c) 55,43 euro/mån

10. Om du adopterar ett barn från Estland är adoptionsbidraget a) 1 900 euro b) 1 500 euro c) 1 300 euro

De rätta svaren hittar du här: (e o l ' o 6 ' q 8 ' (e ' L ' (q 9 ' o 5 ' (q t ' (q e ' o z ' (e l